

Asia: VN/23102/2020

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käyttöoikeuksia koskevasta asetusalunnoksesta

Osa 1. Yleinen palaute asetusalunnoksesta

a. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteiden kokonaisuus selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

Terveydenhuolto: Puuttuu kokonaan esimiestyön, hallinnon ja valvontatehtävien kokonaisuus, jossa tarvitaan potilastietojen käyttöoikeus laajasti. Sisältö; muistutusten ja kanteluiden käsittelyä, asiakaspalautteiden käsittelyä, hoidon ja toiminnan laadun valvontaa. Tietojen luovutukset, tarkastuspyynnöt ja korjaamispynnöt ja lokitiedot. Tekijät ovat johtajat, päälliköt, vastuuhenkilöt, valmistelevat tehtävät.

Sos.huolto: Sosiaalihuoltolain 25 § 1 momentin 2 mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyönä tulee järjestää yksilön ja yhteisön psykososiaalisen tuen yhteensovittaminen äkillisissä järkyttävissä tilanteissa. Psykososiaalisen tuki on organisoitu monin eri tavoin valtakunnallisesti ja on epäselvyyttä, onko kysymys terapeuttisesta työskentelystä. Terapeuttisen työskentelyn määrittely vaatii selkeennyttämistä ja kansallisesti määrittelyn tulisi olla yhdenmukainen näkemys. Kokonaisuutena asetuksen tavoitteena on pyrkiä yhdenmukaistamaan kuntien ja tulevien hyvinvointialuiden käyttöoikeuksien määrittelyjen yhtenäistäminen kansallisesti.

Kanta-palvelujen osalta tulee huomioida, että työtehtävissä käytetään vain välttämättömiä ja tarpeellisia tietoja. On tärkeää erottaa se, milloin on kyse asiakkaan suostumukseen perustuvasta tiedonsaantioikeudesta ja milloin sosiaalihuollon ammattihenkilön tiedonsaantioikeus perustuu laki sosiaalihuollon asemasta ja oikeuksista, esimerkiksi sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n mukainen tiedonsaantioikeus.

Sosiaalihuollon hallinnollisten tehtävien osalta puuttuu kokonaan esimiestyön, hallinnon ja valvontatehtävien kokonaisuus, jossa tarvitaan potilastietojen käyttöoikeus laajasti. Sisältö; muistutusten ja kanteluiden käsittelyä, asiakaspalautteiden käsittelyä, hoidon ja toiminnan laadun

valvontaa. Tietojen luovutukset, tarkastuspyynnöt ja korjaamispyynnöt ja lokitiedot. Tekijät ovat johtajat, päälliköt, lakimiehet vastuuhenkilöt, valmistelevat tehtävät.

Oppilas- ja opiskelijahuolto: Opiskeluhuollon palvelujen yksilökohtaista opiskeluhuollon työtä koskevat sosiaalihuollon asiakaslaissa, terveydenhuollon potilaslaissa, julkisuus- ja tietosuojalainsäädännössä määritellyt lainalaisuudet sosiaali- ja terveydenhuollon tapaan koskien niin perustehtävissä toimintaa kuin johto- ja hallintotehtäviä. Ongelmana ja epäselvyyttä aiheuttavana tekijänä on kuitenkin 3§ kapeaksi jäävä määrittely yleisen terveydenhuollon vastaanottopalvelusta: tehtävä kattaa ainoastaan rajallisen osan esim. opiskeluhuollon psykologin tehtäväkokonaisuudesta vrt OhL 2§ ja 7§. Opiskeluhuollon tehtävää ja sitä kautta opiskeluhuoltopalvelujen tehtävää ei soteuudistus ole millään lailla muuttanut. Tästä syystä opiskeluhuoltopalvelujen koskien neuvola, - ja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa, psykologi- ja kuraattoripalveluja tulisi määritellä omana kohtanaan. Koska lakisääteinen opiskeluhuollon tehtävä on puutteellisesti tunnistettavissa 3§:stä, tulisi se määritellä erikseen.

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalipalvelu, johon sovelletaan sosiaalihuollon lainsäädäntöä.

- Asiakaskirjaukset tehdään sosiaalihuollon asiakasrekisteriin.

Kasvatus- ja perheneuvolassa voidaan antaa myös muita palveluja sosiaalihuoltolain mukaisen kasvatus- ja perheneuvonnan rinnalla esim. • Avioliittolain mukainen perheasioiden sovittelu • Koulupsykologin palvelut • Terveydenhuollon palveluita kuten perustason lasten mielenterveyspalveluita • Palvelutehtäviä voidaan toteuttaa (osittain) integroituneena, asiakaslähtöisenä kokonaisuutena. • Palvelutehtävät on kuitenkin sisällöllisesti erotettava toisistaan, koska niitä säätelee eri lainsäädäntö, mikä vaikuttaa myös muun muassa tiedonhallintaan sekä palveluita koskeviin aikarajoihin (esim. hoitotakuu).

Lapsen yksilöllinen hoito ja kuntoutus (lääkehoito, yksilöpsykoterapia, neuropsykologinen kuntoutus, puheterapia, toimintaterapia tms) on tärkeää huomioida kasvatus- ja perheneuvonnan suunnitelmassa sekä mahdollisessa laajemmassa sosiaalihuollon asiakassuunnitelmassa, mutta yksilöhoidon toteutus/kuntoutus tapahtuu terveydenhuollon palveluissa.

Lapsen pitkäkestoisemman kuntoutustarpeen tai mahdollisen sairauden hoidontarpeen tunnistamiseksi kasvatus- ja perheneuvonnan työryhmän käytettävissä on oltava riittävä lääketieteellinen asiantuntijuus ja selkeät yhteistyökäytännöt perhekeskustoiminnassa.

-> Jos kapene:ssa toimitaan moniammatillisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yhdyspinnassa, niin silloin esim. kapenen sosiaalityöntekijöiden olisi hyvä nähdä terveystieteen kirjaukset kokonaisvaltaisen arvion mahdollistamiseksi.

Muutosehdotus em. osion parantamiseksi tai muu kommentti

-

b. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet toteutettavissa käytössänne olevaan tietojärjestelmään?

Kyllä

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

c. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet riittävät kattavat, jotta niiden perusteella voidaan antaa käyttöoikeudet kaikille asiakastietoja käsitteleville henkilöille?

Ei. Osio, joka ei ole selkeä ja ymmärrettävä:

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

Ei ole riittävän kattavat.

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

d. Kuinka suuren osan työntekijöistä kohdalla käyttöoikeuksien laajuus muuttuu asetuksen myötä?

Sosiaalihuollon osalta lastenvalvojien käyttöoikeuksiin esitetään muutoksia ja osalle sosiaalihuollon ammattihenkilöitä esitetään oikeuksia terveydenhuollon potilastietoihin.

e. Miten asetusluonnoksen mukaiset käyttöoikeudet muuttaisivat ammattihenkilöiden työtä?

Terveydenhuolto; supistuu, tällä hetkellä käytössä olevia tietoja jää pois rajatuissa käyttöoikeuksissa

a. kustannukset euroina

-

b. työmäärä (htkk)

terv.huolto; kohtalainen, sos.huolto: jonkin verran.

Sosiaalihuollossa käytössä 34 eri tietojärjestelmärajausryhmää, jotka tulee tarkistaa. Henkilökunnan kouluttaminen tulee olemaan tärkeää, suostumukset/käyttöoikeudet.

c. muutosten toimeenpanon edellyttämä aika kuukausina

-

d. tietojärjestelmämuutokset

Ei

Jos kyllä, kerro tarkemmin minkälaisia muutoksia

-

Osa 2. Käyttöoikeudet terveydenhuollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus kaikkiin asiakastietoihin?

-

Onko laaja-alainen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Laaja-alaiseen tehtävään pitää lisätä palvelu 11. Sosiaalihuollossa annettavat terv.huollon palvelut.

Laaja-alaiseen tehtävään pitää lisätä terapiapalvelun ammattiryhmät, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, puheterapeutti.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Onko rajattu hoidollinen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

terveydenhuolto:

- LH, puheterv, FYS, JNE. ei voi rajata vain ”omaa alaa” koskevat – koska asiakasta hoidetaan aina kokonaisuutena, pitää nähdä myös toisen alan tiedot – potilasturvallisuusriski
- fys,toi,puhe terapiat kuntous,kotihoito, kaikki laajoihin tehtäviin
- terapiapalveluissa– pitää kuulua laajoihin tehtäviin
- Rajatut hoidolliset työtehtävät (5). Tämä ryhmä tarvitsee oikeudet myös yhteenveto- osioon jossa keskeiset terveystiedot

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Onko hoidon tuen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

sähköiset palvelut, terveysneuvonta/ hoidon tarpeen arviointi – kuuluvatko vastaanottopalveluihin ja siten laajat oikeudet ?

Tulisiko opiskeluhooltoon kuuluva terveydenhuolto (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja opiskeluhoollon psykologipalvelut) olla oma palvelunsa asetuksen 3 §:ssa?

En osaa sanoa

Mitä potilastietoja opiskeluhoollossa välttämättä tarvitaan?

Opiskeluhoollon palveluissa tarvitaan se tieto, joka välttämätön ml. potilas- ja yhteisöturvallisuusriski.

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan opiskeluhoollon potilastietoja?

Välttämättömän tiedon arvioi aina tiedon omistaja ja sen seurauksena mahdollinen tiedon luovuttaja, jolloin perusteltu välttämätön tieto kulkee eri toimijoiden kesken myös opiskeluhoollon palveluista muihin palveluihin. Ei voida ennalta määritellä, mitkä tiedot ja mihin tulisi olla jaettavissa.

Osa 3. Käyttöoikeudet sosiaalihoollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Sosiaalihoollon ammattihenkilöillä ei ole aiemmin ollut oikeuksia terveydenhuollon potilastietoihin. Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä on tilanteita, joissa potilastiedot ovat tarpeelliset. Valtaosalla sosiaalihoollon ammattihenkilöistä ei ole terveydenhuollon koulutusta, joten potilastietojen sisällön ymmärtämiseen voi liittyä väärinymmärtämisen mahdollisuus.

Huomioitava kanta-palvelun mahdolliset kiellot. Esim. sosiaalityöntekijöillä on oikeus saada asiakastietoja (tiedonsaantioikeus virka-asemansa puolesta), niin miten Kannan kautta tiedot näkyy, jos ei ole suostumusta/on kiello?

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Sosiaali- ja kriisipäivystyksellä tulisi olla oikeudet turvakotipalvelun toteuttamisen asiakastietoihin, koska sosiaali- ja kriisipäivystyksen työtehtävissä kohdataan akuuttitilanteissa monien erilaisten väkivaltatilanteiden uhreja (mm. perhe- ja lähisuhdeväkivalta, seksuaaliväkivallan uhrin). Määrityksen mukaisesti vain lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä näkisi turvakodin tiedot. Turvakotipalvelua voidaan myöntää myös työikäisten tai iäkkäiden palvelutehtävässä, jolloin kyse on aikuisesta henkilöstä

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Lastenvalvojan palvelutehtävässä tulisi olla oikeus nähdä asiakkaan mahdollinen lastensuojelun asiakkuustieto (suppea tieto). Lastenvalvojan tiedonsaantioikeus perustuu asiakkaan suostumukseen. Tapaamisten/huollon/asumisen suhteen lastenvalvojan tulisi tietää ne lastensuojelun tai perhepalveluiden asiakkuustiedot, mitkä vaikuttavat sopimuksen/päätöksen tekemiseen, esimerkiksi mahdolliset perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevat tiedot.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Sosiaalisen kuntoutuksen työtehtävä – oikeudet ainoastaan oman sosiaalipalvelun asiakaskirjoihin.

Oikeudet terveydenhuollon tietoihin oltava tarkoin määritelty onko kyseisessä työtehtävässä tarpeen nähdä terveydenhuollon tietoja.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Yksityiset sosiaalipalvelun toteutuksen työntekijät (tehostettu palveluasuminen, kotihoito) pitäisi voida nähdä terveydenhuollon tietoja välttämättömin osin, samalla tavalla kuten julkiset toimijat.

Erillinen käyttöoikeus niille (joilla on terveydenhuollon koulutus)- voivat nähdä sitten laajemmin terveydenhuollon tietoja.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Kun hallinnollisia tehtävien suorittajia on isoissa kaupungeissa useita, on käyttöoikeusryhmiäkin useita. Olisi hyvä antaa jonkinlaista ohjeistusta, että mitä tietoja esim. palvelusihteerit, lakimies tai asiantuntijat saavat nähdä, jotta kunnilla olisi yleisesti yhdenmukaiset oikeudet.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Mitä sosiaalihuollon asiakastietoja kuraattoripalvelussa välttämättä tarvitaan?

-

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan kuraattoripalvelun asiakastietoja?

Joissain tilanteissa lastensuojelussa ja lapsiperheiden palveluissa olisi hyvä olla oikeudet kuraattoripalvelun asiakastietoihin.

Osa 4. Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon muissa tehtävissä

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Sos.huolto. Tällä hetkellä Oulussa opiskelija-harjoittelijoille ei ole oikeuksia sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään, Käyttöoikeuksissa pitäisi määritellä tarkemmin, että mitä opiskelija saa tehdä, esim. tehdä asiakirjoja Kantaan. Näkemyksemme mukaan opiskelija ei saa arkistoida asiakirjoja (esim. kertomusmerkintä) ilman, että harjoittelun ohjaaja käy sen hyväksymässä ennen Kantaan siirtoa. Tämänhetkisessä tietojärjestelmässä tämä ei ole mahdollista. Käyttöoikeus pitäisi määritellä tarkemmin, että opiskelijoilla ei olisi laajaa tietojen näkyvyyttä. Jos on harjoittelussa laajan asiakasvastuun työtehtävä (esim. vammaispalvelun), tulisiko tässä tilanteessa nähdä vain Vammaispalvelun palvelutehtävän asiakastiedot vai onko hänellä yhtä laajat oikeudet kuin

ammattihenkilölle, kenen ohjauksessa hän on. Palvelun toteutuksessa on hyvä olla samat tietojen näkyvyydet kuin ammattihenkilöllä, kenen ohjauksessa hän on.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

terv.huolto: Tekninen ylläpito – rajatusti oikeuksia (Digi). Tietojärjestelmien pääkäyttäjät – ei riitä palvelunantajan omaan, joskus täytyy mennä Kanta-arkistoon asti. Laajat oikeudet ja korjausoikeudet (erikoisoikeudet)

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Osa 5. Muu palaute

Muita huomioita ja palautetta asetusluonnoksesta

-

Kälkäjä Marja
Oulun kaupunki